

Isten fensége

Kisülésig tölt mindent Isten hatalma.
Rezzent fóliafüstként fénylene meg,
Izzadt olajként, mint préselt mag
Gyöngyei. Villámáról mégis ki hall ma?
Jár, csak jár, jár taposó malma
A kornak; cégjegy az egészen, emberszag;
Szurt és hályog tarlott kertjén; tag
Sem tapint talajt, bakancsba lévén vasalva.

És ehhez képest: lám, sose fogy a zöld;
Gyökerek rejtik, keltik gyöngéd szállal;
S bár még Nyugaton feketén fordul a föld,
Aranyat a reggel rézrőt vörössel árnyal –
Mert a horizont hajlásszögén a Lélek költ
Mellmelegével, s ah, óvó szárnyal.

Eredő bűn

Egy gyermekhez

Így gyászba Gyöngyike hull,
Mert Tündértisztás lombtalanul?
Lombbal lelked lágy, mint népes
Gonddal a felnőtt küzd, hogy *képes*?
Ah, hogy a szív öregebb benn,
Fokról-fokra hagy hidegebben
E kép. Sóhaj is egy mint száz,
Morzsállják bár ligetnyi lombváz;
Rájössz majd, mi az ami így ráz.
Hívjuk bárhogy is, *egy* kút
Ereszti szabadon az összes bút.
Gyöngyike szava mit ki sosem fejtett,
Szív súgott csak, szelleme sejtett:
Penész-tápnak tenyész az élet,
Előre sírsz, hogy az enyészeté lett.

Kikelet

Nincs a kikeletnél semmi se jobb,
Dudva ha kecsesen kilövell, e küllős, csupavíz,
Rigótojás ha menny-csepp, s úgy kékít vissz-
hangos nyersfán füttyük, fürdik a füldob
Benne, és úgy csap, semmi se villámlóbb;
Földig eresztett égbe ha ringló rügy víz
Fésűt üvegesen; annyira kinccsé híz-
ik e kék; fuss bari, kijár neked is a síp-dob.

Mire ez a nedv, s kedv? Édes szűrlet,
Az édenkertbeli egykori esszenciából. –
Fogd fel és őrizd, mielőtt émely, kelevény,
Mielőtt ecet, ó Szűzfia, borús bűn lett
Majális ártatlanság, fiuból, lányból,
Főleg tőled függ, és tisztos nyeremény.

Felix Randal

A kovács, a Felix Randal halt meg? A betegágy mellett
Vigyáznom, ahogyan e gyúrt, gyönyörű test és csont
Nyú, nyú, míg össz' nem csattan s észk nem bont
Bent ami fátumfajzat fészkel, eddig kellett?

Elhagyta magát. Először Istent szidta, de fel lett
Kenetet kapván javítva; szentebb szívhorizont
Noha nőtt, nőtt már hónapok óta az ajkához vont
Váltság révén. Nézd Uram el, ha vétett valaha is ellened.

Beteget-látván szív is megolvad, egyik a másért.
Nyelvem nyugvást nyújtott, hús kéz könnyedig ért,
Könnyed hozzám, gyermekem, ah, Felix Randal...

Míly messzire kopogott, vasvad vérmes verőből
Előre, egykori, társak közt is kolosszi erődből:
A nagy ígás szürkének szánt szikrát szakító szandál!

Mire jó a szép halandó

Mire jó a szép halandó | – veszélyes; virgonc vért
Kavaró – a zárd-le-ó-jegy, | páváskodóba mint
Purcelli táncalakzat? | Hol egy futó tekint-
et látkörébe több, mint | egy rátapadtba fért,
Segíthet, szív ne szűnjön | verni a valódiért.
Friss fiukat a háború, ha | nem fú le nektarint
Elé, Róma bolyán túl | tallózott volna kint
Gergely? De az Úr e népnek | csak így adott esélyt.

Halld ember, int a Törvény, | ki kopár követ se rest
Imádni, legméltóbbnak | amit ismersz, azt szeresd
Csupán – a belcsínt. Tükre | *ennek* az arc s a test.
Mire hát a szép? Hogy nézz rá? | Csak nézd; legyen belül
Otthon e manna méze; | de érintetlenül. –
Jobbat kívánj, kegyelmet, | mindent szerelmedül.

ISTEN FENSÉGE: bár elsőre akár panteista versnek is olvasható, valószínűleg inkább Scotus realizmusának, illetve Ruskin esztétikájának hatását lelteni benne; az elektromosság és a Föld rotációja Hopkins korában már közkeletű fizikai alapismeretnek számított; a *God/rod/trod*-rímhármas a *Deutschland* második strófájának rímeit ismétli; e triász később a *Carrión Comfort*-ban is felbukkan; a *foil* alighanem aranyfüst – a rázott aranyfüst ragyogás-effektusáról van egy naplóbejegyzés is; a negyedik sorban a *crushed* utánvetett jelző, tehát a jelentés ez: *like the ooze of crushed oil* – ha az érett olivabogyót ujjunkkal megnyomjuk, kicsi gyöngyök formájában serken ki bőrén az olaj; a *rod* bibliai utalás lehet, valószínűleg villám, istennyila, stb. – az áram, látványossága mellett nyilván veszélyes is, fizikailag is megüti az embert; a *smudge* továbbbszövi az olaj-motívumot, de most negatív értelemben; a *shod* vasalva, talán utalás a kubikosok bakancsszegeire (v.ö. *Tom's Garland*), de akár a Sátán patájához is köze lehet; a tizedik sort a szakirodalom gyakran Hopkins leg szebb sorának tartja – arról lehet szó, hogy az élet mindezek ellenére újra és újra utat akar törni magának és a természetből ez az impulzus kiirthatatlan; a hajnal barnasága a 12. sorban tipikus hopkinsi excentrizmus – csak azért se legyen rózsaszínű; mivel a *Eurydice*-ben ugyanez van (*brown-as-dawning-skinned*), melynek A-változatában ez *russet-of-morning-skinned*, valószínűleg itt is *russetre*, azaz rőtre, bóluszvörösre gondol; a *bent world* a horizont hajlásszöge, szó szerint.

EREDŐ BŰN (*Spring and Fall*): a cím lehet: 1. *Kikelet és lombhullás* 2. *Eredet és Bűnbeesés*; mivel a versben a *spring* szó egyszer elő is fordul és ott a szomorúság *forrására/eredetére* utal, a második változat (tehát: *Eredet és Bűnbeesés*) jobban a lényegre tapint; Gyöngyike (*Margaret*): a Margaréta latin/görög eredetijének jelentése gyöngy; magázás és tegezés egyszerre (*you*): szándékolatlan távolságtartó; ha GMH költészetének egészét nézzük, következetesen elkülönül a nők és gyermekek T/2 megszólítása, az E/2 megszólítástól, mely utóbbi csak barátoknak és szenteknek van fenntartva; ugyanakkor viszont a magyar költészetben nem szokványos a magázás, túl finomkodónak hangozna itt is, különösen egy gyerekkel szemben; tehát valahol a kettő között érzem a helyes hangvételt; morzsálljék bár ligetnyi lombváz (*worlds of wanwood leafmeal lie*): a morzsál szó mindkét értelmében (lepe-reg és szétdarabolódik); az eredetiben darabonként lehulló majd darabonként szétmálló egész erdőnyi falevelekről van szó; *and know why*: ez első látásra felszólító mód, ám akkor mint utánvetett és nem szervesen beépülő gondolat suta megoldás volna (és mégis sírni akarsz és tudd meg miért); inkább ezt a szándékot sejtem benne: *and [you will] know why* (és idejével majd megtudod miért).

KIKELET: A katolikus hagyományban a kék Szűz Mária színe, aki a Mennyei Királynője és a tisztaság jelképe; küllős dudva (*weeds in wheels*): sugáralakban szanaszét ágazó, ahogyan a küllők a kerékagyból; menny-csepp (*little low heavens*): egyes rigófajok, pl. az énekesrigó és a feketerigó, türkisz színű tojásokat raknak, ebben az értelemben alászállt (*low*) mennyek; úgy kékit

... hogy fürdik a füldob (*rinse and wring the ear*): az öblítőt régen *bluing*-nak hívták, a magyar kékitőhöz hasonlatosan; ringlórügy vizz fésűt üvegesen (*glassy peartree leaves and blooms, they brush*): a friss rügyek és virágok az ágakon az üveghez hasonló tisztasággal csillognak, mintegy kefetüsként cseszve a kék ég háttérét; főleg: az eredeti *most* nem tudni, melyik szóhoz kapcsolódik – tulajdonképpen bárhová lehet csapni: vagy *and most ... worthy of the winning* (bár ez inkább *worthiest* kellene, hogy legyen) vagy *[gather] most [of them]*, vagy *sour with sinning ... in most girl and boy*, vagy *it's most thy choice* (mely esetben a birtokos jelző szabálytalan felsőfokáról volna szó, i.e. *thyest choice* – akár ez is kitelne Hopkinstól); egyszóval a jelentés kb. *most[ly]*, mely valószínűleg szándékolatlan egybe akarja gyűjteni az összes fenti jelentést.

FELIX RANDAL: 1880 nyarán a költő egy liverpooli, főként ír bevándorlók lakta szegénynegyedben végzett lelkipásztori munkát, ahol valóban élt egy hasonló nevű kovács (*Felix Spencer*); valószínűleg TBC-ben halt meg, haláláról a napló is említést tesz; míg GMH a latinul boldogot jelentő keresztnévhez ragaszkodik, a vezetéknevet *Randalra* módosítja, hogy rímhelyzetbe hozza a *sandal* szóval; utolsó három sor: itt eredendően két értelmezés létezik, attól függően, hogy a *how far from then forethought* of részt hogyan rekonstruáljuk: 1. *How far from forethought of [this was] from then*, vagyis *how unpredictable this was at the time when you were still boisterous, etc.* 2. Vagy az előbbi szöveg ellentéte: *How far [this was] forethought of from then*, vagyis *how far ahead this was predicted from the time when you were still boisterous, etc.* A második egyértelműen erősebb zárás, ugyanis ez esetben a nagy szürke igásló a munkás-Krisztust szimbolizálja, akinek Félix úgy hódol be, hogy fényes és szikrát ütő (*bright and battering*) patkót készít lábára; a szikra ez esetben az örök élet reményszikrája (mint pl. a *Windhover*-ben), a kovácsműhely pedig a lélek, ahol Isten dolgozik; Hopkins többi verséből kiindulva (amelyek gyakran zárnak a feltámadás-motívummal), valószínűsíthető, hogy itt is inkább ezt akarja mondani a vers, de mivel (valószínűleg zenei megfontolásból) a *far* és a *from* szavak egymás mellé kerülnek, számos szakkomentár az előbbi értelmezést részesíti előnyben.

MIRE JÓ A SZÉP HALANDÓ: Az első két sor alliterációk céljából szintaktikailag zavaros (*does set dancing blood = which sets the blood dancing; flung prouder form = flung into a form which is prouder; a flung* akár azt is jelentheti, hogy *flaunted*). *Gregory, a father*: a páter Gergely (i.e. amikor még csak pap volt, nem pápa); *that day's dear chance*: utalás Anglia evangelizációjának legendájára (*non Angli sed Angeli*). *Man, that needs would worship: Man, that needs must worship* vagyis *Man, who is compelled to worship. Frame and face: body and face* (i.e. face as the image of God). A zárlat alighanem a Blake-i gondolat keresztény újrafogalmazása: „He who binds himself to joy”, etc. az érzéki vonzalom végsősoron kegyelem, amennyiben a Másik arcában, mely Isten hasonlatosságára van teremtve, a szemléltető felismeri a „Szentleket”, és azt úgy hagyja hatni lelkére, hogy közben nem manipulálja.

Gerard Manley Hopkins (1844–89): az angol modernista költészet egyik legjelentősebb előfutára, Oxfordban tanult klaszszikusokat, majd katolicizált, és belépett a jezsuita rendbe. Lelkipásztorként, valamint görög- és retorikatanárként szolgált Angliában és Írországon. Élete különös, aszketikus életmódja, elfojtott platói vonzalmi és a szentignáci lelkiség jegyében telt. Vallási szemléletmódjára nagy hatást gyakorolt Duns Scotus teológiája, különösen utóbbi egyediségfogalma. A költői és a papi hivatást sokáig összeegyeztethetetlennek érezte, életében nem publikált; versei évtizedekkel halála után, 1918-ban jelentek meg először.

Olty Péter (1976): filozófus, költő. Budapesten él.